

روان‌شناسی خانواده ۳

دکتر غلامعلی افروز

همسران برتر

گیرا ترین جاذبه‌ها

همسران برتر با مدد گرفتن از جان مایه‌های محبت - این غنی‌ترین سرمایه‌های هستی - و خوشایندترین رابطه‌ها، از گیرا ترین کشش‌های روانی و قوی‌ترین جاذبه‌های رفتاری در زندگی خانوادگی خود برخوردارند.

همسران برتر، این معناگران گلوآژه محبت، از همان نخستین لحظات زندگی مشترک تلاش می‌کنند که همه زیبایی‌ها و جاذبه‌های فکری و وجودی خویش را با متعالی‌ترین اندیشه‌ها، مولدترین نگرش‌ها، مهربانترین نگاه‌ها، گیرا ترین کلامها و مطلوب‌ترین رفتارها به یکدیگر تقدیم دارند.

همسران برتر به نیکی می‌دانند که تمامی انسانها شیفته محبت و دلباخته جذابیت‌های روانی و کشش‌های نفسانی‌اند. از این رو هنر همسران برتر در این است که با درکی درست از ویژگی‌های اخلاقی، خصیصه‌های شخصیتی و نیازهای نفسانی یکدیگر، مهرطلبی‌ها، محبت‌جویی‌ها، تشویق‌پذیری‌ها، زبان‌نگریها و عاقبت‌اندیشی‌ها را با به کارگیری مطلوب‌ترین روشها در مناسب‌ترین موقعیت‌ها، پاسخگو باشند و همدیگر را به دور از دغدغه‌ها و وسوسه‌های درون، در برابر همه کشش‌ها و محرکهای بیرونی مصون نمایند.

همسران برتر - این آینه‌های محبت - به درستی واقفند که در بررسیها و مطالعات مربوط به آسیب‌شناسی خانواده، اصلی‌ترین علت کشاکش‌های خانوادگی، سردیها و بی‌رغبتی‌ها، اخم‌ها و قهرها، بی‌تفاوتی‌ها و افسردگیها، بسدزبانی‌ها و تندبها، پرخاشگریها و همسرستیزیها، طردها و خانه‌گریزی‌ها، اضطرابها و پریشانیهها، گاه اختلالات روانی، برخی آسیب‌پذیریهای رفتاری و کژرویهای اجتماعی همسران و سرانجام طلاقها و جداییها؛ همانا فقر جاذبه‌های زندگی مشترک و ضعف و فرسودگی رشته‌های ارتباط و تعامل بین فردی همسران است.

به سخن دیگر، ریشه اصلی اختلافات زناشویی، ناخشنودیهای روانی و نارضایتی‌های نفسانی (روانی - جنسی) است.

با کمال تأسف، میزان طلاق در جامعه اسلامی ما بسیار چشمگیر است، به گونه‌ای که مطابق آمارهای رسمی سازمان ثبت احوال، گاه در بعضی از شهرها، مثل تهران، به بیست درصد می‌رسد. یعنی در طول سال، در کنار هر

یک صد ازدواج، بیست فقره طلاق نیز ثبت می‌شود.

همان‌گونه که اشاره شد، منشاء اصلی کشاکش‌ها و طلاق‌ها، عمدتاً ناراضی‌های روانی و تنوع‌طلبی‌های نفسانی است. بدیهی است که مسائل ناشی از بیماری‌های خاص جسمانی، ناتوانی‌ها و اختلالات روانی یکی از زوجین یا هر دوی آنها، همچنین مشکلات اقتصادی و فشارهای اجتماعی، دخالت‌های نابجای خویشان و بستگان در زندگی زوج‌های جوان و بعضاً بروز عقاید و باورها و برداشتهای متضاد از دین و مذهب، کفرگرایی و نفاق، بی‌توجهی به ارزشها و تعهدات اخلاقی و کژرویه‌های فردی و اجتماعی نیز می‌توانند از علل زمینه‌ساز طلاق در جامعه باشند. اما باید اذعان داشت که اساسی‌ترین عامل اختلاف و طلاق، در بستر مسائل روان‌شناختی و تمایلات و کشش‌های فطری و نفسانی شکل می‌گیرد.

امروزه در دنیای غرب، به‌رغم بهره‌مندی شهروندان از امکانات اقتصادی مطلوب، فقدان فشارهای اجتماعی و عدم دخالت دیگران در زندگی خانوادگی زنها و شوهرها، به دلیل تنوع‌طلبی‌های جنسی و لذت‌جویی‌های بی‌حصر نفسانی و لجام‌گسیختگی‌های فرهنگی، در بسیاری از کشورها و شهرهای معروف اروپا و آمریکا و براساس گزارش آمارهای ملی، حدود هشتاد درصد از ازدواج‌ها در همان سال‌های نخستین زندگی زناشویی به طلاق می‌انجامد، و در اغلب موارد، طلاق، خود بستر مستعدی است برای بروز اختلالات روانی، نظیر اضطراب، افسردگی، کژرویه‌های فردی و اجتماعی مثل اعتیاد، فحشا و رفتارهای بزهکارانه.

در این مقاله سعی می‌شود به اجمال، به بعضی از جاذبه‌های روانی که انسان فطرتاً طالب و مشتاق آن است و وجود آنها مایه آرامش اوست، اشاره گردد.

پر واضح است که همسران برتر با توجه کامل به جاذبه‌های فکری، حسی و روانی و رفتاری در حیات مشترک خود و بهره‌گیری از آن، کانون خانواده را امن‌ترین و آرامش‌بخش‌ترین مأوا، مستحکم‌ترین حصار و آسیب‌ناپذیرترین سنگر و متعالی‌ترین بستر برای شکوفایی بذره‌های محبت و رویش جوانه‌های خلاقیت می‌سازند.

عوامل مؤثر و جاذبه‌های پایدار در پیوندهای زناشویی

۱- همسویی بینش‌ها و باورهای مذهبی: بدون تردید از مهمترین عوامل پیوند پایدار، ازدواج موفق و زندگی آرام، همسویی بینش‌ها و باورهای دینی و پای‌بندی عملی زوجین به ارزشها و فرایض عرشی است. بر همین اساس مردان و زنان خداپاور و پاک‌اندیش در آرزوی داشتن همسری مؤمن و نیک سیرت و عامل به ارزشهای قرآنی هستند. چنین گرایش‌ها در امر ازدواج، برخاسته از نهاد پاک و فطرت کمال‌جوی انسان است و از همین‌روست که خداوند متعال بهترین ازدواج را وصلت پاکان و متقیان با یکدیگر می‌داند و در سوره توره، آیه ۲۶ می‌فرماید: "الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ - زنان پاک از آن مردان پاک و مردان پاک از آن زنان پاکند." و خصلت‌های پاک بشری - این عظیم‌ترین سرمایه‌های وجود - ناشی از خداپاوری و تقوا پیشگی است و تقوای پیشگی نیز حاصل توحید و معاد اندیشی. به بیان دیگر در

وارستگی و عاملان به والاترین ارزشها و متعالی ترین فریضه هاست.

۲- هماهنگی و همسویی دیدگاههای اجتماعی و فرهنگی: از جمله عوامل مؤثر در پیوندهای پایدار میان همسران، هماهنگی و همسویی دیدگاههای اجتماعی و باورهای فرهنگی آنان است.

به یقین آنان که از نظر اعتقادات و بینشهای عمیق دینی و رفتارهای متعالی مذهبی همسویی کامل دارند، در نگرشها و برداشتهای اجتماعی و فرهنگی نیز از اندیشه و زبان مشترک برخوردار خواهند بود. فی المثل، زمانی که مباحثی همچون تحصیل و کار و فعالیت اجتماعی "زنان" در عرصه های مختلف مطرح می گردد، ایشان براساس مبانی و ارزشهای اسلامی و معیارهای قرآنی و به دور از تعصبات فردی و جنسیتی و مشاجرات و جدالهای بیهوده، به صراحت و آسانی مواضع فکری مشترک و مشابهی را اعلام می دارند و با صداقت و صلابت از جایگاه و منزلت ارزشمند "زنان" به مثابه بهشتی پروران آ و آرامشگران کانون خانواده سخن می گویند و بر این باورند که به هنگام ضرورت و برحسب استطاعت، زنان آماده خدمت به جامعه در عرصه های تعلیم و تربیت و بهداشت و درمانگری خواهند بود. اینان هرگز تحصیل و تحقیق را در انحصار مردان نمی بینند و در ارتباطات اجتماعی، انتخاب شیوه زندگی و فرزندپروری نیز آرای مشابهی دارند.

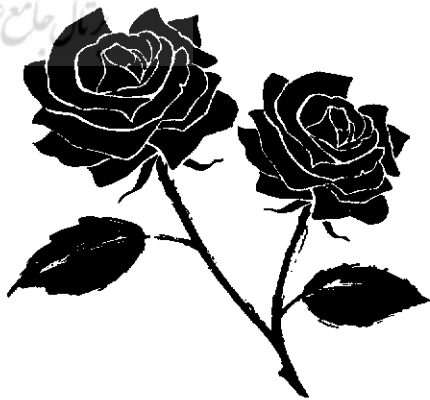
تبادل چنین باورها و دیدگاههای اجتماعی و فرهنگی میان داوطلبان ازدواج و زوجهای جوان، جاذبه های فیما بین را تقویت و همدلی ها را افزونتر می نماید. به بیان دیگر، از پایدارترین

نزد زنان و مردان پاک دل، ارزشمندترین معیار برای انتخاب همسری همراه و همدلی نیک سرشت، خداترسی و معادباوری است، و این خصایص از گرانقدرترین و پایدارترین جاذبه ها در زندگی زناشویی است.

کم توجهی و یابی توجهی به این امر مهم در ازدواج، به معنای بنای ستونهای کانون زندگی بر زمینی سست و ناپایدار است. آخر چگونه ممکن است که از همان آغازین روزهای زندگی مشترک، "زن"، "سحرگاهان و با نغمه اذان برخیزد و نماز صبح بگذارد و "مرد" همچنان تا ساعتی بعد از طلوع آفتاب در بستر آرمیده باشد؟! و یا به عکس.

بنابراین حفظ و تقویت مستمر و تعالی باورها و ارزشهای مذهبی توسط زوجین، از مهمترین عوامل مؤثر و قوی ترین جاذبه های زندگی مشترک است و برخورداري از اندیشه مذهبی مشترک و همگامی و همراهی در التزام به فریضه های مذهبی، زیباترین "حلقه پیوند" را به همسران ارزانی می دارد.

در حقیقت از بارزترین مصادیق "کفو" بودن همسران، همانا متصف بودن ایشان به صفات موحدان و سراینندگان سرود آزادگی و

عوامل همبستگی و پیوند در میان زوجهای جوان، همگامی در صراط مستقیم و همفکری در راه نیل به فلاح و رستگاری و همزبانی در باورهای اجتماعی و فرهنگی است، و همسران برتر این گونه‌اند.

۳- جاذبه‌های هیأت ظاهر: بی‌شک در ارتباطات اجتماعی زنان و مردان و در اولین ملاقاتهای داوطلبان ازدواج، علاوه بر آشنایی پیشین و شناخت حاصل از دیدارها و گفت‌وگوهای نخستین دربارهٔ نظام باورها و ارزشهای یکدیگر، هیأت ظاهر نیز سهم قابل توجهی در ارزیابی و تصمیم‌گیریها خواهد داشت. به کلام دیگر، چگونگی هیأت کلی ظاهر، از جمله جاذبه‌هایی است که می‌تواند نقش عمده‌ای در انتخابها داشته باشد. اما حقیقت آن است که این جاذبه نمی‌تواند برای همیشه پایدار بماند. شاید بتوان گفت که در مقایسه با سایر جاذبه‌های فکری و شخصیتی که به برخی از آنها اشاره شد، و به بعضی دیگر نیز خواهیم پرداخت، هیأت ظاهری فرد چندان جاذبهٔ پر رنگ و ثابت و پایداری نیست.

۴- جاذبه‌های "نگاه": همسران برتر همواره با چشمانی مهربان و خریدار محبت و نگاههای گرم و گیرا، به‌سان آهن‌ریا، به یکدیگر چشم می‌دوزند. چرا که چشمها سخن می‌گویند و "نگاهها" از قوی‌ترین جاذبه‌ها هستند. انسان می‌تواند دنیایی از خواستن‌ها و محبت‌ها را با نیم‌نگاهی پر معنا بیان کند. جاذبه‌های نگاه از سرمایه‌های ذی‌قیمت آدمی است و خوشا به حال همسرانی که به‌رغم گذشت سالهای سال از آغاز زندگی مشترک خود، هنوز هم گرمی و مهربانی نگاهشان، بسان روز اول آشنایی، حکایت از مهر و محبت و عشق و وفا دارد.^۲

همسران برتر، حتی لحظه‌ای در بهره‌گیری از این منبع محبت دریغ ندارند و نگاههایشان همیشه گیرا و جذاب و مملو از معنای محبت است.

همسران برتر به خوبی آگاهند که انسانها همگی محبت‌پذیر و قهرگریزند، از این رو هرگز با نگاههای تند و قهرآمیز به یکدیگرند نمی‌نگرند.

جاذبه‌های "نگاه" به گونه‌ای است که گاه می‌توان در یک لحظه، از تلاقی دو نگاه، تصویری از اندیشه و تبلوری از حرکت‌ها و رفتارهای تازه را تجسم نمود. اما با کمال تأسف گاه شاهد آییم که زاویهٔ انحراف از مسیر مطلوب حیات نیز با نخستین نگاههای پر معنای نامحرم‌ان آغاز می‌گردد. به همین دلیل است که خالق زیبایی‌ها و جاذبه‌های حیات، در قرآن کریم، این کتاب همیشه جاویدان زندگی می‌فرماید: "قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم، و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی ان الله خبیر بما یصنعون و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن و لایبدین زینتهن...^۱ به مؤمنان بگو چشمهای خود را از نگاه به نامحرم‌ان فرو گیرند و عفاف خود را حفظ کنند. این برای آنان پاکیزه‌تر است. خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است. به زنان: با ایمان بگو چشمهای خود را از نگاههای هوس‌آلود فرو گیرند و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آن مقداری که نمایان است آشکار نمایند و اطراف روسری‌های خود را بر سینه خود افکنند و زینت خود را آشکار نسازند، مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان ...

آری سخن این است که همهٔ زیبایی‌ها و گرمی‌های "نگاه"، در ارتباط بصری با محرم‌ان

حريم الهی، بالاخص " همسران " معنا يابد، و انسان از چشم چرانيها مصون گردد.

همسران برتر به روشنی می دانند که شریک زندگی شان همیشه به محبت نیاز دارد و خریدار نگاههای پر محبت است، از این رو همواره با چشمان پر مهر و نگاههای پر جاذبه، امواجی از محبت را به دل و جان او روانه می سازند.

همسران برتر آگاهند که خالق دلها، نگاههای محبت آمیز پدران و مادران به فرزندان، نگاه پر مهر فرزندان بر چهره پدران و مادران و نگاه صمیمانه و عاشقانه همسران به یکدیگر را عبادت حق می انگارد.

۵- جاذبه زبان و گیرایی کلام : همسران برتر آنانی هستند که با همه وجود به نقش جاذبه های صوتی و گیرایی کلام در تعامل بین فردی واقفند و در طول حیات مشترک خود و در همه موقعیت ها و شرایط، لحظه ای از زبان تأیید و تشکر و ترغیب و تشویق غافل نمی شوند. آنها نیک می دانند که همه انسانها نیازمند شنیدن صداهای آرام و آرامش بخش، جالب و جاذب، گیرا و پر محبت هستند و از همین رو خداوند به کسانی که گوشهای خود را مخاطب سخنان لغو، کلام ناحق، دروغ و غیبت، تهمت و افتراء، گفتار وسوسه انگیز و گناه آلود و آهنگهای لهو و غنا قرار نمی دهند، استماع زیباترین اصوات و کلمات را نوید می دهد.

محرکهای صوتی می تواند از قوی ترین جاذبه ها باشد. نقش آهنگ کلام و گیرایی بیان به گونه ای است که می تواند انسان را حتی در غیاب صاحب آن هم عمیقاً متأثر کند و در او باورهای تازه ای ایجاد نماید.

اصولاً اساس تکوین شخصیت انسان بر تقلید استوار است و اصلی ترین محور این

تقلید، محور کلامی است، چرا که " جنین " در چهار ماهگی، صداها را می شنود، بتدریج نسبت به آن واکنش نشان می دهد و قادر است صداها و کلمات آرام، مشخص، مکرر و مستمر را به حافظه خود بسپارد. در واقع " جنین " از طریق صدا با مادر خو می گیرد، با آهنگ کلام مادر مأنوس می شود، به آن دل می بندد و صدای مادر را از بین همه صداها تمیز می دهد.

نقش جاذب " صدا " و " کلام " به مراتب قوی تر و وسیع تر از محرکهای بصری است، چرا که دامنه نگاهها محدود است و حوزه " دید " هر انسان در شرایط مطلوب ۱۸۰ درجه می باشد و لذا انسان در تاریکی نمی تواند ببیند و هر حائلی می تواند مانع دید انسان گردد، اما قلمرو " کلام " و قدرت دستگاه شنوایی فوق العاده گسترده است و تاریکی و موانع ظاهری نمی تواند ارتباط کلامی را محدود کند.

بر همین اساس، همسران برتر، با ایمان به نقش حیات بخش " کلام " و گیرایی و جذابیت بیان، هیچ فرصتی را برای ابلاغ پیام و ابراز " محبت " از دست نمی دهند. لذا در تاریکی ها هم سخن می گویند، بازبانی لین و آرام، شیرین و پرمعنا، گیرا و آرامش بخش و به دور از اضطراب و تنش.

همسران برتر در صورت امکان با محل کار و سفر همسر خود نیز ارتباط تلفنی برقرار می کنند و برای چند ثانیه هم که شده مراتب محبت و دلبستگی و چشم براهی و اشتیاق خویش را ابراز می دارند. آری، همسران برتر بخوبی می دانند که باید محبت ها و دوست داشتن ها را بر زبان آورد و مهربانی را در قالب واژه های زیبا و پر مفهوم عینیت بخشید، چرا که صرف محبت قلبی کافی نیست. همچنانکه

محركهای کلامی گیرا و پرجاذبه و عموماً گناه آلود حضوری و غیرحضورى دلربایی کرده، زمینه انحراف از مسیر مطلوب را هموار می‌کنند. بر همین اساس، قرآن کریم می‌فرماید که مؤمنان از گوش دادن به کلامهای ناروا، بیهوده و گناه آلود اجتناب می‌ورزند. ^۶ اسلام عزیز بر این نکته تأکید دارد که با نامحرمان به نرمی و طنّازی سخن مگویید و از کلام غیر ضرور با نامحرمان پرهیزید و در عوض توصیه می‌کند که با همسران خود با زیباترین بیان، گیراترین کلام و جذاب‌ترین لحن سخن بگویید. آری همسران برتر، این الگوهای نیکوی زوجهای جوان، میانسال و مسن، به‌رغم برخوردارى از رادیو، تلویزیون، کتاب، مجله و روزنامه در خانه، از بیشترین فرصت برای صحبت و تبادل نگاههای گرم و کلمات جذاب و گیرا با همسرشان بهره می‌گیرند. در حقیقت جذابیت صوتی و کلامی از محکم‌ترین حلقه‌های پیوند و قوی‌ترین جاذبه‌های نزدیکی در زندگی زناشویی است.

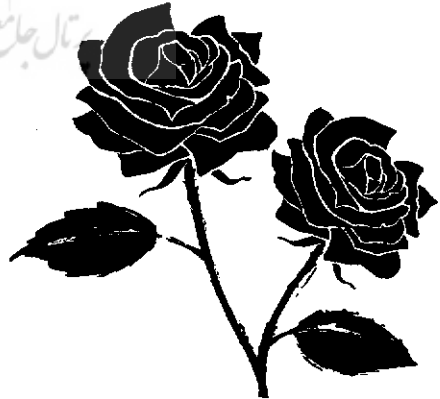
همسران برتر، هرگز صدا و کلام گیرای خود را با نقّادی و تهدید و تحقیر و سرزنش و استهزای یکدیگر نمی‌آمیزند، زیرا می‌دانند که همه انسانها از زبان تحقیر و تهدید، انتقاد و اعتراض، پرخاش و نفرین، بد زبانی و ناسزا گویی گریزانند. همسران برتر به شیرینی، حق می‌گویند و همیشه پاسدار ارزشهای والای زبان حق‌اند. اینان از آلودگی زبان و کلام خود به دروغ و غیبت و تهمت و افترا پرهیز می‌کنند، چرا که تند زبانی، بدگویی، طعنه و تمسخر، آفت جذابیت کلام و حقیرکننده شخصیت انسان است.

از بدترین عادات نامطلوب و روابط

عشق به خدا را نیز باید به هنگام هر اذان و در زمان برپایی نماز و فرصت سخن گفتن با پروردگار، ابراز کرد.

خدایی که علیم به ذات الصدور و آگاه از درون و فکر و ذهن ماست، از ما می‌خواهد که ایمان و محبت خود را نسبت به او اعلان کنیم، پس هیچ بهانه‌ای در عدم ابراز "محبت" به همسر و فرزند قابل قبول نیست.

ارتباط کلامی در خانواده، در سلامت و پویایی اعضای آن بیشترین تأثیر را دارد و همواره در خانواده‌هایی که در آن میزان ارتباط کلامی همسران با هم و با فرزندان فوق‌العاده اندک است، احتمال آسیب‌پذیری عاطفی و رفتاری کودکان و نوجوانان بیشتر است. لذا همسران برتر به این حقیقت اذعان دارند که می‌توانند با گسرایسی کلامی و بارانی از جذابیت‌های بیانی، آنچنان وجود همسر خود را سیراب نمایند که در برابر محركهای صوتی و کلامی نامحرمان کاملاً مصون باشند، چرا که بعضی وسوسه‌گران آگاه و شیطان‌صفتان گیرا، با بهره‌گیری از خلاءهای عاطفی افراد و محرومیت‌های ایشان از تجارب ارتباط کلامی پر معنا و پرجاذبه با همسران و محرمانشان، با

ناخوشایند برخی از همسران در زندگی روزمره، گله‌مندی و انتقاد، غیبت و خرده‌گیری، تردید و تکذیب، بدبینی و بدگویی و تحکم و فزون‌خواهی است، اما همسران برتر، وجود ارزشمند خویش را از آفت‌های زبان مصون می‌دارند و خوش‌زبانی و خوش‌بیانی، زیبایی کلام و جذابیت پیام، زبان تشویق و ترغیب، تأیید و تکریم و خوش‌زبانی و خوش‌اخلاقی از سرمایه‌های ارزشمند زندگی آنان است.

۶- جاذبه‌های رفتاری و مطلوبیت منش‌ها: در کنار باورها و اعتقادات راسخ دینی، التزام به ارزشهای والای مذهبی و دیدگاههای مطلوب فرهنگی، نمای کلی هیأت ظاهر، جذابیت‌های بصری و گیرایی کلامی؛ نحوهٔ حشر و نشر اجتماعی، کنش‌ها و واکنش‌ها، آداب و عاداتها، برخوردها و رفتارها در شرایط و موقعیت‌های گوناگون و در پرداختن به نیازها و رفتارهای زیستی، مثل: غذا خوردن، خوابیدن، دستشویی رفتن، استحمام، توجه به بهداشت فردی و نظافت و پاکیزگی، در ارتباط با لباس پوشیدن و آراستگی ظاهر، نشستن و برخاستن و راه رفتن، در نگاه کردن و سخن گفتن، در ابراز لطف و محبت، در هدیه دادن و هدیه گرفتن، در میهمانها و پذیراییها، در جشن‌ها و ترحیم‌ها، در سفرها و گشت‌و‌گذارها، در خریده‌ها و داد و ستدها، در آراستن و نظم بخشیدن به خانه و اعمال سلیقه‌ها، در رسیدگی به نیازهای خانه و آمادگی و لحظه‌شماری برای استقبال از همسر و تقدم در سلام و احوال‌پرسی با زیباترین کلامها، در ابراز محبت و پرورش شکوفه‌های حیات، در وقت‌شناسی و وفای به عهد، در نظم و ترتیب فردی و گروهی، در اقامهٔ نماز به هنگامهٔ اذان،

در تمایل و اشتیاق به صلۀ ارحام و حضور در مجامع و مجالس مذهبی و فرهنگی، علاقه‌مندی به معاشرت با اهل فضل و معرفت و الگوهای مطلوب رفتاری، مطالعه و تفکر، برخورداری از منش سخاوتمندانه و گذشت و ایثار، دور بودن از خست و تنگ‌نظری، منطقی بودن و تسلیم حق شدن و خلاصه همهٔ رفتارهای شخصی، خانوادگی، شغلی و اجتماعی همسران، یعنی مجموعه آنچه از انسان سر می‌زند و نسبتاً پایدار، قابل مشاهده و ارزیابی و پیش‌بینی است، می‌تواند از مهمترین جاذبه‌های زندگی مشترک و یا خدای ناکرده از عوامل زمینه‌ساز سردیها، بی‌تفاوتیها و بعضاً جدایی‌ها باشد. شاید ذکر نمونه‌ای کوچک، اما در عین حال مهم از این مقوله، مفید باشد.

چندی پیش قرار بود بردار و خواهر مؤمنی که هر دو از تحصیلات بالایی برخوردار بودند، پس از چند ملاقات و گفت‌وگو در حریم موازین و ارزشهای اسلامی، مقدمات ازدواج را فراهم نمایند. آن دو شرایط کلی، مبانی نظری، هیأت ظاهر و تبادل کلامی یکدیگر را قابل قبول تلقی نموده بودند و مسیر مذاکره و تأمل و بررسی و تدابیر و تمهیدات لازم به‌طور طبیعی در حال پیشرفت بود. در همین حال شرایطی فراهم آمد که این دو داوطلب واجد شرایط کلی ازدواج با هم، در حضور بعضی از نزدیکان خود، ناهار میل نمایند، اما پس از صرف غذا، به تدریج گرایش به ادامهٔ ارتباط و گفت‌وگو از سوی خانم "کتر و کمتر شد تا اینکه سرانجام اصل مسأله منتفی گردید.

در بررسی و سبب‌شناسی این رویداد معلوم شد که نحوهٔ غذا خوردن "آقا" از نظر فرهنگ

ناخوشایند نماید. از این رو همسران برتر با علم و آگاهی از این مهم، یعنی نقش رفتارهای شخصی، خانوادگی و اجتماعی در جاذبه‌های زندگی، همواره تلاش می‌کنند مطلوبترین، پرجاذبه‌ترین و متعالی‌ترین رفتارها را از خود نشان دهند.

جاذبه‌ها و ظرافت‌های خاص همسری

علاوه بر آنچه گذشت، در پیوند داوطلبان ازدواج، تقویت و استحکام روابط زوجهای جوان و زندگی همسران محبوب و مطلوب، جاذبه‌ها و ظرافت‌های ویژه همسری و برخی رفتارهای خاص روانی - حرکتی^۷ متقابل همسران، نقش بسزا و تعیین کننده‌ای در حیات مشترک زوجین دارد. در واقع برخورداری همسران از این قبیل اندیشه‌ها و رفتارهای خاص که از لطایف و چاشنی‌های همیشه زندگی است، ضمن آنکه حلقه پیوند را محکمتر می‌کند، پاسخ به نیازهای فطری و هموارکننده بستر آرامش‌های روانی در محیط خانواده نیز هست.

در اینجا به عنوان نمونه، چند نوع از رفتارهای خاص و پرجاذبه همسران برتر را توضیح می‌دهیم.

- همسران برتر همیشه و در همه حال با تکریم شخصیت، نام یکدیگر را به زبان می‌آورند. همسران برتر در عین صمیمیت، با نهایت ادب و احترام یکدیگر را مخاطب قرار می‌دهند.

- همسران برتر با حفظ حرمت و حریم معیارها و ارزشهای والای الهی و فرهنگ متعالی قرآنی، در جمع محترم خانواده، همواره

متعارف در میان خانواده‌های شهری که از تبار اقتصادی - اجتماعی متوسط و بالایی برخوردارند، مطلوب و قابل پسند واقع نگردیده است. بنابراین همین رفتار ساده، یعنی غذا خوردن هم می‌تواند در جاذبه پیوند داوطلبان ازدواج و زندگی زوجین جوان مؤثر واقع شود و یا متأسفانه عاملی برای دافعه‌ها و بی‌رغبتی‌ها باشد.

واقع امر این است که گاهی برخی از معاشران و دوستان، هم اتاقی‌ها و همکاران و همسفران و آنان که نظاره‌گر عملها و عکس‌العمل‌ها و رفتارهای ما در موقعیت‌های خاص هستند، احیاناً بدون آنکه ما خود توجه چندانی داشته باشیم، نسبت به رگه‌هایی از رفتارهای ما نگرش ناخوشایندی پیدا می‌کنند، و این قبیل نگرشها می‌تواند پایه قضاوت‌های ارزشی (ولو عجولانه) شده، در ارتباطات فی ما بین تأثیر سوئی به جای گذارد. مثلاً پرخاش بی دلیل به یک مخاطب، چرت زدن در کلاس و جلسه بحث و مجلس سخنرانی، بی توجهی به سخنان معلمان یا میزبان در جمع دوستان یا جلسه رسمی، خمیازه‌های پی در پی، نحوه نشستن روی زمین یا صندلی در حضور دیگران، خودتوجهی و حریص بودن در غذا خوردن، برداشتن لقمه یا قطعه بزرگتر غذا و میوه قبل از دیگران، بی توجهی به هم غذاها، انتخاب مناسب‌ترین محل برای خوابیدن و استراحت، بی تفاوتی نسبت به هم اطاقی‌ها و ظفره رفتن و گریز زیرکانه از انجام وظایف مشترک در خانه و بیرون از خانه، زیاده‌طلبی و فزون‌خواهی، خود بزرگ‌بینی و تحقیر دیگران و مسائلی از این قبیل می‌تواند بازخوردهای همسر و معاشران را نسبت به انسان منفی و

با احساس و تعلق خاطری توأم با ابراز مهر و محبت یکدیگر را می خوانند.

مولا علی علیه السلام و حضرت زهرا سلام الله علیها - کاملترین اسره ها و الگوها در تاریخ حیات انسانها - همیشه با نهایت مهر و محبت و تکریم شخصیت یکدیگر را صدا می زدند. ^۱ لذا به کار بردن عباراتی همچون: "علی آقا"، "علی جان"، "علی عزیزم" و یا "فاطمه خانم"، "فاطمه عزیزم"، "محبوبه من"، ... روابط فیما بین همسران را پر معنا و پر جاذبه می نماید، بخصوص که این شیوه برخاسته از سویای دل باشد.

- همسران برتر همواره آماده استقبال و بدرقه یکدیگرند و کار اداره و منزل و آشپزخانه و رسیدگی به امور بچه ها نمی تواند مانعی برای استقبال و بدرقه هر روزه زوج همسران برتر باشد.

- همسران برتر، آنانی هستند که هنگام خروج همسرشان از منزل، او را به گرمی و با دعای خیر مشایعت می کنند و زمانی که به خانه مراجعت می نماید، با چهره ای گشاده و جذاب و ظاهری آراسته در را به رویش می گشایند و با نهایت صمیمیت و مهر و صفا به استقبال وی رفته، پذیرایش می گردند.

غور در زندگی مشترک مولای متقیان علی علیه السلام و حضرت زهرا سلام الله علیها، این برترین همسران در جهان اسلام، بیانگر این حقیقت زیبا و حکمت پر معناست که هر گاه علی علیه السلام فارغ از فعالیت های خارج از منزل به خانه باز می گشتند، به رغم حضور کودکان عزیز و پرشور و حالی چون حضرت امام حسن و حضرت امام حسین علیهما السلام و حضرت زینب سلام الله علیها و حتی فضه

خدمتکار خانه، این حضرت زهرا سلام الله علیها بود که "حق" خود می دانست در را به روی همسر محبوبش علی علیه السلام بگشاید و پذیرای وجودش باشد. در زندگی نامه ایشان آمده است که روزی حضرت علی علیه السلام به پشت در خانه رسیدند. در آن هنگام حضرت زهرا سلام الله علیها مشغول آسیاب کردن گندم بودند و لباسشان نیز کمی آردی شده بود. ایشان به جای آنکه از بچه ها بخواهند که در را بگشایند، خود برخاسته و پس از توجه سریع به وضعیت ظاهر و حفظ آراستگی مطلوب، در را به روی همسر عزیزشان باز می کنند. حضرت علی علیه السلام نیز زمانی که به منزل می آمدند، اولین مخاطب کلام ایشان، همسر گرامی شان حضرت زهرا سلام الله علیها بود. هر چند که گاهی بچه های خردسال با شیرین زبانی خود تلاش می کنند بیش از همه توجه پدر یا مادر را جلب نمایند و در آغوششان جای بگیرند، اما همسران برتر با وجود این حالات طبیعی، لحظه ای از همسر خود غافل نمی شوند.

- همسران برتر همواره قبل از آنکه شریک زندگی شان چیزی بطلبند، سعی می کنند با امکانات موجود از محبوب خود پذیرایی کنند. آنان بخوبی به نیازهای زیستی و روانی، میلها و رغبت های همدیگر آگاهند و با تقدیم لیوانی آب خنک یا شربت، فنجان چای، اندکی غذای مطبوع و بعضاً کمک در تمویض لباس و نوازشی از سر مهر، بر جاذبه های زندگی مشترک می افزایند.

- همسران برتر در قلمرو خانواده، با حفظ ارزشها و توجه به وضعیت شناختی و روانی بچه ها، بخصوص نوجوانان، همواره سعی می کنند در حد توان و رعایت حدود و حرمتها،

که همسران برتر و مصداقان افضل ایمان آورندگانی که همواره پاسدار ارزشها و نگاهدار حریم عفاف و عصمت هستند،^{۱۱} با وقوف کامل به نیازهای زیستی و غریزی^{۱۲} یکدیگر تلاش می‌کنند که به دور از اندیشه و فکر اغیار، در تأمین نیازهای طبیعی و رضامندیهای زیستی - غریزی یکدیگر از هیچ فرصت مناسبی چشم‌پوشند.

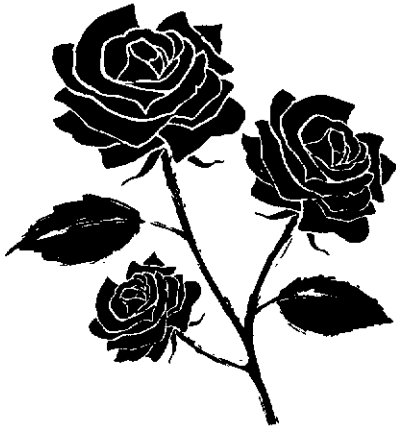
همسران برتر می‌دانند که تأمین و ارضای نیاز پر قوت زیستی - غریزی عمده‌ترین نقش را در جاذبه‌های زندگی مشترک زوجین بر عهده دارد و خداوند اصل تمکین را در این ارتباط از حقوق حقهٔ زوج قرار داده است و ارضای مشروع این نیاز اساسی زوجین، لازمهٔ رشد مطلوب و متعالی شخصیت است. به همین دلیل پروردگار مَثان در کتاب حیات‌بخش قرآن، در سوره‌های گوناگون، هرگاه که مجموعه‌ای از خصیصه‌های انسانهای رشد یافته بسان "مؤمنون" ^{۱۳}، "مفلحون" ^{۱۴}، "مصلّین" ^{۱۵}، و "عبادالرحمن" را یادآور می‌شود، از جمله صفات برتر ایشان را حفظ فروج^{۱۶} و پاکدامنی و پاسداری از حریم عفاف و عصمت می‌داند. بدیهی است که قدرت پاسداری از حریم ارزشها و غلبه بر قوی‌ترین کششهای غریزی زمانی می‌تواند به نحوی شایسته اعمال گردد که به این کششهای غریزی در بستر طبیعی، مشروع، مطلوب و رضایت‌بخش پاسخ گفته شود، و خالق منان بر این نکته تأکید دارد.

بسیاری از کشاکش‌ها و شاید غالب خانه‌گریزی‌ها، سردیها و بی‌تفاوتیهای خانوادگی ناشی از عدم حسن تأمین و ارضای این نیاز طبیعی و غریزی می‌باشد. گاه برخی از ناتوانی‌ها و یا خودکامگی مردان و

از آراسته‌ترین، زیباترین و جذاب‌ترین لباسها، زینتها و آرایشها برای همسر خود بهره بگیرند، چرا که همسر ایشان به این جذابیت‌ها نیاز دارد. همان‌گونه که پیشتر نیز اشاره شد، هرگونه خودآرایی، خودنمایی و خود عرضه کردن برای نامحرمان، حرام، و آراستگی و آرایش همسر برای همسر مستوجب ثواب است. با کمال تأسف در جامعهٔ ما در بسیاری از موارد شاهد هستیم که زنان و مردان، بهترین پوشش و آرایش و زینت‌ها را برای عسروسی‌ها، میهمانی‌ها و مجالس خارج از خانه استفاده می‌کنند و نازل‌ترین را در کانون خانواده برای همسر!!^{۱۷} ای کاش همهٔ زینت‌ها، آرایش‌ها و دلبربایی‌های خانمها، مطابق نظر اسلام، فقط و فقط برای همسر بود، چرا که آن وقت دیگر شاهد این همه دعوها، کشاکش‌ها، جدال‌ها و فتنه‌ها نبودیم. در این زمینه یادآوری این نکته ضروری است که حضرت زهرا سلام‌الله علیها، گرانهاترین عطری را که در اختیار داشتند، فقط و فقط برای شوی خود علی علیه‌السلام استفاده می‌نمودند.

- همسران برتر، در طول حیات مشترک خود، به رغم گذر ماهها و سالها و با وجود افزونی مشکلات زندگی و حضور بچه‌ها، با داشتن باوری عمیق در مورد حفظ جاذبه‌ها، هر روزشان را به سان نوعروسان و تازه دامادان آغاز می‌کنند و شب هنگام نیز همانند اولین شب وصلت، با اندیشه‌ای نو و دلی پر شور، در بستری از دیبای محبت می‌آرامند.

جاذبه‌های زیستی، روانی و ارتباطی همسران و بالاخره در پایان این بخش متذکر می‌گردد

سردمزاجی‌ها و یا بی‌رغبتی‌های زنان از اساسی‌ترین موانع حسن تأمین این نیاز طبیعی است. در هر حال بهره‌گیری از مشاوره‌های تخصصی و سود جستن از بعضی توصیه‌های درمانگری می‌تواند در این ارتباط مفید واقع گردد.

همسران برتر همواره به دور از سردمزاجی‌ها، بی‌حوصلگی‌ها، خود توجهی‌ها، خودکامگی‌ها و خودارضایی‌ها، به تأمین و ارضای هماهنگ و مشترک این نیاز طبیعی می‌اندیشند.

همسران برتر در روابط زناشویی خود، به این جاذبهٔ پرفوت به نحو مطلوب و مؤثر معنا می‌بخشند و زمینهٔ تأثیرگذاری هرگونه محرک‌های بیرونی و آسیب‌پذیری‌ها را از بین می‌برند.

همسران برتر بخوبی می‌دانند که در سایهٔ حسن تأمین نیازها، بخصوص نیازهای زیستی و روانی است که زمینهٔ بهداشت روانی همسر و آرامش کانون خانواده فراهم می‌گردد و رشد و شکوفایی و تعالی شخصیت محقق می‌شود.

همسران برتر همواره در جهت تأمین و ارضای این نیاز پرفوت و جاذبهٔ زیستی - روانی همهٔ تدابیر لازم را - بخصوص هنگام حضور فرزندان در محیط خانواده - در خلوت خویش پیش‌بینی و رعایت می‌نمایند، چرا که ایشان به درستی واقفند که هرگونه کم‌توجهی و کمترین غفلت و بی‌قیدی در این امر مهم و امکان‌جلب‌ذره‌ای توجه سمعی و یا بصری کودکان بدان، می‌تواند آثار روانی - رفتاری نامطلوب و ناخوشایندی در پی داشته باشد.

و سرانجام اینکه همسران برتر در همهٔ موقعیت‌ها و شرایط، با حفظ ارزشها و حرمتها،

به رشد هماهنگ، متعادل و متعالی شخصیت و منش خویش و همهٔ اعضای خانواده می‌اندیشند و در فرایند فرزندپروری، قابلیت‌های همسری را نیز به‌طور مستقیم و غیرمستقیم به فرزندان خود می‌آموزند. ادامه دارد

پی‌نوشتها:

۱- بررسی علل روانی - اجتماعی طلاق، پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد، خانم فاطمه صادقی، به راهنمایی مؤلف و تحقیقات مشابه در داخل و خارج کشور.

۲- رسول خدا صلی الله علیه و سلم می‌فرمایند: الجنة تحت اقدام امهات - بهشت زیر پای مادران است. یعنی مادران ترسیم‌گران طریق بهشت و پرورش‌کاران بهشتیان هستند.

۳- ما همهٔ عشق را از نگاهی خوانده‌ایم پاک بشوی از کتاب، لفظ و عبارات را

۴- سورهٔ نور، آیات ۳۰ و ۳۱

۵- سورهٔ فرقان

۶- در بعضی از خانواده‌ها میزان ارتباط کلامی همسران و فرزندان در شبانه‌روز کمتر از سه دقیقه است !!
بقیه در صفحه ۴۹